

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 686/2023-25

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátom JUDr. Petrom Reblánom, Cestice 118, proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove sp. zn. 18Co/34/2023 z 26. júna 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 9. októbra 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na priaznivé životné prostredie podľa čl. 44 ods. 1 ústavy, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva na rovnosť podľa čl. 47 ods. 3 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a svojho práva pokojne užívať svoj majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozhodnutím krajského súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť, vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie a priznať jej náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že na Okresnom súde Poprad (ďalej len „okresný súd“) sa pod sp. zn. 9C/13/2019 vedie spor o zriadenie vecného bremena medzi žalobcom [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalobca“), a žalovanou sťažovateľkou a ďalšími žalovanými, ktorí majú vlastnícky vzťah k sporným nehnuteľnostiam. Zároveň so žalobou žalobca podal návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, ktorému vyhovel krajský súd uznesením č. k. 3Co/54/2019-451 z 23. mája 2019 v spojení s opravným uznesením č. k. 3Co/54/2019-782 zo 16. januára 2020 (ďalej len „uznesenie o neodkladnom opatrení“) a na základe ktorého boli žalobca a ním oprávnené osoby oprávnené užívať časť pozemku, cez ktorý prechádza príjazdová cesta – komunikácia do jeho areálu, formou prechodu a prejazdu po príjazdovej ceste, a to

pre chodcov, osobné motorové vozidlá a nákladné motorové vozidlá spolu s návesom alebo prívesom, do právoplatného skončenia konania vo veci samej.

3. Sťažovateľka podala 20. januára 2023 návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, v ktorom žiadala, aby súd: i) uložil žalobcovi, aby do 30 dní od vydania uznesenia zabezpečil, že žalobca a ním oprávnené osoby neužívali časti pozemku nákladnými motorovými vozidlami do právoplatného skončenia konania vo veci samej, ii) zrušil neodkladné opatrenie v rozsahu oprávnenia žalobcu užívať časti pozemkov formou prejazdu po asfaltom spevnenej ploche nákladnými motorovými vozidlami, iii) uložil žalobcovi povinnosť na vlastné náklady zabezpečiť pevné osadenie dvoch spomaľovacích prahov po celej šírke asfaltom spevnenej plochy.

4. Okresný súd uznesením č. k. 9C/13/2019-1503 z 20. februára 2023 zamietol návrh sťažovateľky na nariadenie neodkladného opatrenia, ako aj návrh na zrušenie neodkladného opatrenia nariadeného uznesením o neodkladnom opatrení. V dôvodoch svojho rozhodnutia ozrejmil, že dotknutá prístupová cesta k pozemku žalobcu prechádza (okrem iného) bezprostredne pred obydľím sťažovateľky a ďalej cez jej dva pozemky, pričom časť cesty pred jej obydľím je vo vlastníctve Slovenskej republiky v správe žalobcu. Uvedená cesta je v súčasnosti jedinou zriadenou prístupovou cestou (so spevneným povrchom) ako k obydlíu sťažovateľky, tak aj k nehnuteľnosti žalobcu, na ktorom prevádzkuje svoju podnikateľskú činnosť. Keďže stav, za ktorého žalobca nemá inú možnosť prístupu k svojej nehnuteľnosti, ako aj cez pozemky sťažovateľky, naďalej trvá, okresný súd považoval za zrejmé, že požiadavka zamedzenia prístupu k jeho nehnuteľnosti nákladnými motorovými vozidlami by žalobcovi absolútne zamedzila vykonávať jeho existujúcu podnikateľskú činnosť a obmedzila by výkon jeho vlastníckeho práva k nehnuteľnosti. Aj prípadná možnosť zriadenia prístupovej komunikácie iným spôsobom ako cez pozemky sťažovateľky bude predmetom konania vo veci samej. Pokiaľ išlo o návrh na zrušenie nariadeného neodkladného opatrenia, okresný súd zdôraznil, že neodkladné opatrenie bolo nariadené do času právoplatného skončenia konania vo veci samej, a teda do toho času je možné ho zrušiť len na návrh strany v tom prípade, ak dôvody, pre ktoré bolo nariadené, odpadli. V reakcii na argumentáciu sťažovateľky založenej na tvrdení, že neodkladné opatrenie trvá neprimerane dlho, okresný súd uviedol, že len dočasné rešpektovanie neodkladného opatrenia nie je dôvodom na zrušenie neodkladného opatrenia. Faktický stav, za ktorého žalobca nemá inú možnosť prístupu na svoje nehnuteľnosti, naďalej trvá a sťažovateľka relevantným spôsobom nepreukázala súdu odpadnutie dôvodov nariadeného neodkladného opatrenia. Preto okresný súd jej návrh zamietol.

5. Proti rozhodnutiu okresného súdu sa sťažovateľka odvolala. Krajský súd napadnutým uznesením rozhodnutie súdu prvej inštancie potvrdil ako vecne správne podľa § 387 ods. 1 a 2 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“).

II.

Argumentácia sťažovateľky

6. Sťažovateľka v úvode svojej ústavnej sťažnosti, v rámci ktorého popisovala priebeh sporu, zdôraznila, že ústavný súd v náleze sp. zn. III. ÚS 48/2023 zo 14. apríla 2023 vyslovil porušenie jej práv v prebiehajúcom exekučnom konaní, v ktorom má postavenie povinnej, pričom konštatoval, že výrok nariadeného neodkladného opatrenia sa vôbec nevysporiadava s rozsahom povinnosti sťažovateľky, keď nie je zrejmé, akú povinnosť uloženú súdnym rozhodnutím mala sťažovateľka porušiť a prečo je následne nevyhnutná exekúcia.

7. Následne v samotnom odôvodnení aktuálnej ústavnej sťažnosti sťažovateľka namieta porušenie svojich práv, ku ktorému malo dôjsť napadnutým uznesením krajského súdu. Odôvodnenie napadnutého uznesenia považuje za arbitrárne, nepreskúmateľné a svojvoľné, bez väzby na jej odvolanie. Krajský súd sa podľa jej názoru zaoberal výlučne stavom pred tým, než sťažovateľka doručila súdu prvej inštancie svoj návrh na nariadenie neodkladného opatrenia. Poukázal na skutočnosti, ktoré sa v návrhu sťažovateľky na nariadenie neodkladného opatrenia neuvádzajú, keď v rámci svojho rozhodnutia odkazuje na zamietnutie nesprávneho, skoršieho a s vecou nesúvisiaceho návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia ešte z roku 2021, nie z roku 2023. Nie je tak jasné, aký návrh vlastne odvolací súd skúmal, ak nič v odôvodnení napadnutého rozhodnutia neprilieha k návrhu sťažovateľky z 19. januára 2023 ani k jej odvolaniu z 22. marca 2023, ba ani k prvoinštančnému rozhodnutiu. Predmetné odôvodnenie neobsahuje ani jedinú odpoveď na námietky vznesené sťažovateľkou v rámci odvolania. Odvolací súd uviedol iba to, že na skutočnosti tvrdené sťažovateľkou reagoval svojím uznesením sp. zn. 3Co/54/2019, teda v minulosti. Sťažovateľke sa tak javí, že odvolací súd sa jej vecou zaoberal extrémne formalisticky až iluzórne, keď sa v skutočnosti zaoberal celkom inou vecou, ktorá časovo ani obsahovo nemá súvis s vecou, ktorou sa bol povinný zaoberať.

8. Sťažovateľka ďalej vytyka krajskému súdu, že vyjadrenie žalobcu a vyjadrenie žalovaného 17 (podľa jej tvrdenia zrejme k návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia) boli sťažovateľke doručené až spolu s napadnutým uznesením, z čoho je zjavné, že sa s nimi nemala možnosť oboznámiť a vyjadriť sa k nim pred vydaním napadnutého uznesenia. Pritom namieta, že odôvodnenie napadnutého uznesenia je bezobsažné i vo vzťahu k predmetným vyjadreniam strán sporu. Nedoručenie procesných podaní pred rozhodnutím odvolacieho súdu považuje sťažovateľka za porušenie jej práv podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 47 ods. 3 ústavy.

9. Nenariadením neodkladného opatrenia ani len v rozsahu pevného osadenia dvoch spomaľovacích prahov, ako aj nezrušením nariadeného neodkladného opatrenia zasiahol krajský súd aj do majetkových práv sťažovateľky, pretože ju vystavil ohrozeniu spočívajúcemu v ďalšom ohrozovaní a poškodzovaní jej majetku, a to napr. neprimeraným zaťažovaním a využívaním jej pozemkov a otrasmi vedúcimi k praskaniu stien jej obydlia, ohrozovaním výfukovými plynmi a pod. Z uvedeného dôvodu krajský súd porušil aj jej právo na priaznivé životné prostredie podľa čl. 44 ods. 1 ústavy. Frekventovaná a nekontrolovaná premávka najmä motorových vozidiel bez dodržiavania akýchkoľvek pravidiel bezprostredne ohrozuje bezpečnosť, život a zdravie sťažovateľky a jej rodiny.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

10. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka o porušení práv sťažovateľky uznesením krajského súdu, ktorým ako odvolací súd potvrdil rozhodnutie súdu prvej inštancie o zamietnutí jej návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia a na zrušenie už existujúceho neodkladného opatrenia znejúceho v prospech žalobcu.

11. Z hľadiska sťažovateľkou uplatnenej argumentácie ústavný súd považuje za potrebné zdôrazniť, že posudzovanie podmienok na vydanie, resp. zrušenie neodkladného opatrenia je predovšetkým vecou všeobecných súdov (čl. 142 ústavy). Ústavný súd ako nezávislý súdny orgán

ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) pristupuje k preskúmvaniu ústavných sťažností, v ktorých sťažovatelia namietajú porušenie svojich práv neodkladným opatrením, zdržanlivo, vychádzajúc z právneho názoru, podľa ktorého zásadne nie je oprávnený zasahovať do rozhodnutí všeobecných súdov, ktorými nariaďujú či zrušujú neodkladné opatrenia, a to nielen preto, že nie je opravnou inštanciou v rámci sústavy všeobecných súdov, ale aj preto, že ide o také súdne rozhodnutia, ktorými sa do práv a povinností strán sporu (spravidla) nezasahuje konečným spôsobom. Ústavný súd meritorne posudzuje neodkladné opatrenia zásadne iba v ojedinelých prípadoch a k zrušeniu napadnutého rozhodnutia týkajúcom sa neodkladného opatrenia pristupuje len za celkom výnimočných okolností. Ústavný súd môže zasiahnuť do rozhodnutí všeobecných súdov o neodkladných (resp. zabezpečovacích) opatreniach iba za predpokladu, že by rozhodnutím všeobecného súdu došlo k procesnému excesu, ktorý by zakladal zjavný rozpor s princípmi spravodlivého procesu (I. ÚS 50/2019, IV. ÚS 17/2019, I. ÚS 257/2019).

12. Bez ohľadu na uvedené ústavný súd opakovane zdôrazňuje, že aj v konaní o návrhu na nariadenie či zrušenie neodkladného opatrenia musia byť rešpektované minimálne požiadavky, ktoré tvoria podstatu základného práva na súdnu ochranu. Rozhodnutie o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia musí mať predovšetkým rovnako ako iné rozhodnutia zákonný podklad, musí byť vydané príslušným orgánom a nemôže byť prejavom svojvôle, teda musí byť primeraným spôsobom odôvodnené.

13. V intenciách označenej judikatúry ústavný súd pristúpil k posúdeniu námietok sťažovateľky smerujúcich proti napadnutému uzneseniu krajského súdu, pričom sa podrobne oboznámil s obsahom napadnutého uznesenia, ako aj rozhodnutia súdu prvej inštancie a skúmal, či odôvodnenie týchto rozhodnutí v ich jednote signalizuje potenciálnu arbitrárnosť v interpretácii a aplikácii príslušných právnych noriem v prejednávanej veci a s tým spojené možné porušenie označených ústavných práv sťažovateľky.

14. Ústavný súd je toho názoru, že sťažovateľkou napadnuté uznesenie krajského súdu nenesie také známky zjavnej svojvôle, aby vyžadovalo zásah ústavného súdu. Krajský súd v napadnutom uznesení uviedol, že sa v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením rozhodnutia súdu prvej inštancie. Vzhľadom na to ústavný súd tiež zdôrazňuje svoju stabilnú judikatúru, podľa ktorej odôvodnenia rozhodnutí prvostupňového súdu a odvolacieho súdu nemožno posudzovať izolovane (II. ÚS 78/05), pretože prvostupňové a odvolacie konanie z hľadiska predmetu konania tvoria jeden celok. Vychádzal preto zo záverov okresného súdu, ktorý vo vzťahu k návrhu sťažovateľky konštatoval, že bol založený na nezmenených okolnostiach prípadu oproti predchádzajúcemu rozhodnutiu, ktorý odôvodňoval nariadenie neodkladného opatrenia v prospech žalobcu. Zamietavý výrok odôvodnil neosvedčením skutočností odôvodňujúcich potrebu neodkladnej úpravy pomerov, keďže ani z fotodokumentácie predloženej sťažovateľkou mu nevyplývalo ňou tvrdené ohrozenie života, zdravia a majetku spočívajúce najmä v divokej, rýchlej a nepretržitej premávke nákladnými motorovými vozidlami žalobcu. Takisto podľa jeho názoru nepreukázala relevantným spôsobom ani odpadnutie dôvodov nariadeného neodkladného opatrenia, keďže faktický stav, za ktorého žalobca nemá inú možnosť prístupu na svoje nehnuteľnosti, naďalej trvá. Sťažovateľka tak neosvedčila potrebu bezodkladnej úpravy pomerov strán sporu pre účely poskytnutia ochrany formou neodkladného opatrenia. Napadnuté uznesenie krajského súdu v spojení s uznesením okresného súdu tak dáva sťažovateľke odpoveď na to, že jej skutkové a právne námietky nie sú (nateraz) dôvodné.

15. Okresný súd tiež uviedol, že s argumentáciou sťažovateľky týkajúcou sa možnosti zriadenia prístupovej komunikácie iným spôsobom ako cez jej pozemky sa vyrovná v rámci rozhodovania veci samej. Ide o otázku splnenia hmotnoprávnych podmienok pre zriadenie vecného bremena, teda otázku relevantnú v konaní vo veci samej, kde bude dostatočný procesný priestor na právnu argumentáciu sťažovateľky a rozsiahlejšie dokazovanie vo vzťahu k tejto parciálnej otázke, ako je tomu v konaní o nariadenie neodkladného opatrenia. Odôvodnenie rozhodnutia okresného súdu (v spojení s napadnutým uznesením) reaguje výlučne na skutočnosti podstatné pre posúdenie splnenia zákonných predpokladov na nariadenie neodkladného opatrenia, resp. jeho nenariadenie. Nie je úlohou ústavného súdu prehodnocovať skutkové zistenia všeobecných súdov, najmä tie, ktoré majú oporu len v predbežne osvedčených skutočnostiach. Ústavný súd preto nevidí dôvod zasahovať do napadnutého rozhodnutia krajského súdu týkajúceho sa neodkladného opatrenia, najmä s poukazom na zásadu svojej zdržanlivosti a minimalizácie zásahov do rozhodovacej činnosti všeobecných súdov.

16. Ak sťažovateľka poukazovala na konkrétne pochybenia krajského súdu v časti napadnutého uznesenia, v ktorej rekapituloval doterajší priebeh sporu, aj z toho pohľadu je nutné posudzovať napadnuté rozhodnutie v spojení s rozhodnutím okresného súdu, a nie izolovane. Závery plynúce z obidvoch rozhodnutí neumožňujú dospieť k názoru o ústavnej neudržateľnosti napadnutého uznesenia. Skutočnosť, že sťažovateľka sa s právnym názorom krajského nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti napadnutého uznesenia.

17. Pokiaľ má sťažovateľka výhrady k odôvodneniu napadnutého uznesenia krajského súdu, ktoré je podľa jej názoru nedostatočné a bezobsažné, tu je potrebné uviesť, že odôvodnenie napadnutého uznesenia zodpovedá aplikovanému § 387 ods. 2 CSP, keďže krajský súd sa v celom rozsahu stotožnil s odôvodnením, ktoré formuloval okresný súd a ktoré je podľa názoru ústavného súdu zrozumiteľné. Práve § 387 ods. 2 CSP bola odvolaciu súdu daná možnosť vypracovania tzv. skráteného odôvodnenia rozhodnutia, pričom možnosť vypracovania takéhoto odôvodnenia bola podmienená tým, že odvolací súd sa v plnom rozsahu stotožnil s dôvodmi rozhodnutia súdu prvého stupňa, a to po skutkovej, ako aj právnej stránke. Aplikácia citovaného ustanovenia teda nie je dôvodom na uplatnenie kasačnej právomoci ústavného súdu.

18. Napokon ani v procesnom postupe krajského súdu ústavný súd nenašiel pochybenia spočívajúce v procesnom excese, ktorý by zakladal zjavný rozpor s princípmi spravodlivého procesu. V prípade, ak odvolací súd rozhoduje o odvolaní proti uzneseniu o zamietnutí neodkladného opatrenia, totiž § 329 ods. 1 druhá veta CSP explicitne stanovuje povinnosť odvolaciu súdu umožniť (iba) protistrane vyjadriť sa k odvolaniu a k návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia. Účelom tohto ustanovenia je vytvoriť adekvátny procesný priestor na vyjadrenie osoby, proti ktorej pôvodne zamietnutý návrh na nariadenie neodkladného opatrenia smeruje. Rozhodnutie odvolacieho súdu nie je vyjadrením protistrany podmienené a o odvolaní navrhovateľa rozhodne krajský súd bez ďalšieho aj vtedy, ak sa protistrana v určenej lehote nevyjadří. Ak sa teda procesne neúspešný navrhovateľ rozhodne podať proti zamietavému uzneseniu odvolanie, musí zohľadniť skutočnosť, že odvolací súd jeho odvolanie spolu s návrhom a prvoinštančným uznesením doručí na vyjadrenie protistrane ešte pred samotným rozhodnutím o odvolaní (*Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2022. s. 1260 – 1265.*)

19. Okrem toho, sporné vyjadrenia (o ktorých sa sťažovateľka iba domnieva, že boli stanoviskami k jej návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia, pozn.) sťažovateľka ústavnému súdu nepredložila. Jej uvedené tvrdenia tak neboli v konaní pred ústavným súdom preukázané a ústavný súd ich nemohol v konaní overiť porovnaním obsahu vyjadrenia a napadnutého uznesenia. Samotná sťažovateľka napokon tvrdí, že krajský súd tieto vyjadrenia pri svojom rozhodovaní nezohľadnil a ich obsah neprevzal do odôvodnenia svojho rozhodnutia. V ústavnej sťažnosti tak iba v abstraktnej rovine napáda fakt, že jej vyjadrenia protistrany a žalovaného 17 neboli doručené a nemala možnosť sa k nim vyjadriť, a to bez toho, aby bližšie špecifikovala, aký konkrétny negatívny vplyv to malo na jej postavenie. Jej námietku o porušení zásady kontradiktórnosti konania tak ústavný súd hodnotí vzhľadom na uvedené okolnosti veci ako účelovú a neopodstatnenú.

20. Z hľadiska posúdenia potenciálneho porušenia základných práv, ktoré sťažovateľka označila v ústavnej sťažnosti, je tiež podstatné, že o žalobe vo veci samej okresný súd dosiaľ nerozhodol. Z toho vyplýva, že je jej ako strane sporu zaručené právo na konečnú, definitívnu ochranu poskytovanú súdom rozhodnutím vo veci samej. Predpokladom na záver o porušení základných práv a slobôd je totiž iba také porušenie, ktoré nie je napravitel'né alebo odstrániteľné následnou činnosťou všeobecného súdu napr. v konaní o veci samej (porov. I. ÚS 46/00, III. ÚS 406/2013). Ochranu sťažovateľkou označených práv poskytuje nateraz Civilný sporový poriadok a civilný súd možnosťou opätovne podať návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, pokiaľ dôjde k zmene skutkových okolností významných pre rozhodnutie (§ 329 ods. 3 CSP), resp. návrh na zrušenie už nariadeného neodkladného opatrenia za splnenia zákonných podmienok (§ 334 CSP). Istý stupeň ochrany môže poskytnúť sťažovateľke aj exekučný súd, a to v nadväznosti na obsah nálezu ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 48/2023 zo 14. apríla 2023, na ktorý poukazovala i sťažovateľka a ktorý v čase rozhodovania okresného súdu o jej návrhu ešte neexistoval. Sťažovateľka ním teda nemohla argumentovať vo svojom návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia a krajský súd ho nemal možnosť zohľadniť, keďže pre neodkladné opatrenie je rozhodujúci stav v čase vydania uznesenia súdu prvej inštancie (§ 329 ods. 2 CSP).

21. Sumarizujúc uvedené, ústavný súd dospel pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti k záveru, že medzi napadnutým uznesením krajského súdu a obsahom namietaných práv neexistuje príčinná súvislosť takej intenzity, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o ich porušení. Preto ústavnú sťažnosť sťažovateľky odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

22. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá, rozhodovanie o ďalších návrhoch sťažovateľky v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, a preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. decembra 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu